

УДК 339.976.2

DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-4263/2023-2-2>**Кальченко Т.В.***доктор економічних наук, професор,
професор кафедри міжнародного менеджменту
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана***Kalchenko Tymur***Doctor of Economic Sciences, Professor,
Professor of the International Management Department
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman*

ЕЛІТИ В СИСТЕМІ ГЛОБАЛЬНОЇ УПРАВЛІНСЬКОЇ ПАРАДИГМИ

ELITES IN A GLOBAL GOVERNANCE SYSTEM PARADIGM

АНОТАЦІЯ

Статтю присвячено проблематиці визначення місця сучасних елітарних груп в процесі глобального управління. Визначено, що їх формування пройшло певні цикли, має власну специфіку і не завжди очевидні наслідки. Показано, що зазвичай висновки про склад, інтереси та сферу діяльності глобальної еліти робляться на основі аналізу глобальних рейтингів найбагатших людей світу або на підставі декларацій про впливовість тих чи інших політичних осіб, зроблених у засобах масової інформації. Такий підхід автором ставиться під сумнів з огляду на динамічність змін рейтингування, на доволі спрощені методики оцінки багатства без врахування сучасних особливостей мережовості бізнесу, перехресного володіння, специфіки трастової форми управління тощо. Більш об'єктивна оцінка є можливою за умов ретроспективного аналізу статків найвідоміших бізнес-родин минулих століть, які не тільки не зменшилися а багатократно примножилися. Саме тому робиться висновок про збереження представниками історичних глобальних еліт своїх владних повноважень і про штучний характер сучасної системної глобальної кризи, бенефіціарами якої є самі елітарні групи, які безпосереднім чином опосередковано втручаються в процеси глобального управління і контролю, дискредитують інститут держави і провокують конфлікти задля збереження доступу до дешевих і доступних ресурсів. Саме тому робиться висновок про майбутній період невизначеності і перманентної кризовості розвитку.

Ключові слова: розвиток, статки, еліти, влада, глобальне управління, сценарій, перспективи.

ANNOTATION

The article is devoted to the problem of determining the place of modern elite groups in the process of global governance. It was determined that their formation went through certain cycles, has its own specificity and not always obvious consequences. Shown, that usually the conclusions about the composition, interests and sphere of activity of the global elite are made on the basis of the analysis of the global rankings of the richest people in the world or on the basis of declarations about the influence of certain political persons made in the mass media. This approach is questioned by the author in view of the dynamics of rating changes, rather simplified methods of wealth assessment without taking into account the modern features of business networking, cross-ownership, the specifics of the trust form of management, etc. A more objective assessment is possible under the conditions of a retrospective analysis of the fortunes of the most famous business families of the past centuries, which not only did not decrease, but multiplied many times over. That is why it is concluded that the representatives of the historical global elites retain their power and the artificial nature of the ongoing systemic global crisis, the beneficiaries of which are the elite groups themselves, who directly and indirectly interfere in the processes of global

management and control, discredit the institution of the state and provoke conflicts in order to maintain access to cheap and available resources. That is why the conclusion is made about the future period of uncertainty and permanent crisis of development. Its trajectory will largely depend on the current plans of the global elites, who today are not able to control the flow of the scenario of controlled chaos, so they resort to much simpler and years-tested reprisals, oppression and barriers under the conditions of the existence of completely incapable states and the paralysis of international legal norms and principles. This is facilitated by the incompetence of representatives of political circles responsible for the protection of national interests, who are promoted to all levels of power by representatives of the global elite. Thus, a conclusion is made about the dominant principle of negative selection, when the main thing is not professionalism and awareness but loyalty and irresponsibility.

Key words: development, wealth, elites, power, global governance, scenario, prospects.

Постановка проблеми. Глобальна економічна розбалансованість і некерованість багатьох процесів, зокрема на фінансово-інвестиційних ринках стає все більш нагальною проблемою розвитку, загрожує йому і чинить перешкоди стабільності не тільки окремих країн, але регіонів і світу в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика досліджень щодо ролі елітарних груп в системі глобальної управлінської парадигми є практично не висвітлена системно. Лише подекуди простежуються намагання проаналізувати окремі аспекти цієї складної теми (роботи Цимбал Л. [6], Вальца К. [7], Павленка Ю., Білоруса О. тощо).

Постановка завдання. В таких умовах цілком закономірно виникає проблема пошуку адекватного інструментарію навіть не управління такими процесами, а хоча б розуміння їх природи і характеру подальшої трансформації. Глобальна економіка вступила до стагнаційної фази, все більша фрагментується і розпоршується за регіональною ознакою. Перехід до багатополярності в поточних умовах є можливими тільки біфуркаційним шляхом, завдяки конфліктам, війнам, радикальним перекомпозиціям виробнично-споживацької карти.

Уніполярний світ на чолі з так званими колективним Заходом вже не може претендувати на глобальне лідерство, альтернативні центри тяжіння і сили ще не можуть перехопити важелі глобального управління. Такі умови і спричиняють високу турбулентність і кризовість глобальної економічної системи, що не може не позначитися на усіх сталих компонентах соціального добробуту, ідеологічній складовій, сталості інституційного забезпечення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Усі звичні інститути і інструменти стають крихкими, занадто витонченими і абсолютно беззахисними перед атаками ззовні. Першим пав інститут міжнародного права, йому наслідували інститути державності, освітні системи, соціальні і громадські підпорки соціуму. Отже, світ знаходиться лише на первинному щаблі системної кризи, що охопила майже усі відомі, традиційні, зручні і ефективно діючі колишні глобальні елементи стримувань і протипа. Світовий досвід свідчить, що основними мотиваторами системних криз зазвичай виступають аж ніяк не розбіжності між рівнем розвитку виробничих сил і робітничих відносин, не закономірності історичного процесу, не суспільні потреби, а інтереси еліт. Якщо середньовічні еліти, які самим безпосереднім чином були залучені до демонтажу феодальної системи і причетними до побудови інституту національних держав, були достатньо добре відомими і відносно прозорими у своїх амбіціях і цілях, то, у випадку, коли припустити, що сучасні драматичні глобальні трансформації відбуваються не стихійно і спонтанно, а за ступенем реалізації відповідного плану, коли зловмисно і цілеспрямовано дискредитуються інститути державності, безпеки, суверенітету, освіти тощо. В цьому сенсі є достатньо показовою вибірка лише деяких політичних діячів сучасності, чия компетентність приймати ті чи інші рішення може викликати цілком резонні питання з огляду на досвід попередньої активності (див. табл. 1). Але, не дивлячись на це, їм вдається зберігати свої позиції на політичному Олімпі, відповідно викликаючи резонні питання – наскільки це є вигідним і для кого, наскільки такі кандидатури відповідають інтересам держав чи пев-

них глобальних еліт, тим більше, що деякі з посадовців залучені до їх глобальних мереж управління.

В такому випадку постає питання, хто стоїть і криється за процесом дискредитації наявних політичних еліт, зокрема ЄС, чому це може бути вигідним і які наслідки подібна турбулентність буде мати для глобальної економіки у майбутньому. Звичайно, що можна тільки намагатися шукати відповідь, але остаточно це питання вирішити не можливо, в першу чергу, внаслідок браку інформації і доказової бази. Роль індивідів на розвиток економічних процесів завжди буда достатньо показовою, коли дуже часто відповідальні рішення приймалися волею однієї персоніфікованої особи чи родини. І дуже часто всупереч здоровому глузду і закономірностям світового розвитку. Дуже часто, вирішуючи питання про наявне і потенційне володіння важелями глобальної влади вирішується шляхом аналізу глобальних рейтингів найбагатших людей світу (див. табл. 2). Достатньо показовим в цьому сенсі є прогресивне зростання розміру статків Гейтса з 75 до 86 і аж до 129 млрд. дол. США, У. Баффета з 14, 8 до 75,6 і аж до 118 млрд. дол. США, Д. Безоса з 72,8 аж до 171 млрд. дол. США [1].

Але поряд з цим одразу ж помічається ненадійність і безпідставність таких висновків. Адже, рейтинг є достатньо нестабільним (Джеф Безос і Марк Цукерберг значно послабили свої позиції у 2022 році, в той час, як у 2020 р. перший був лідером, а другий входив до складу п'ятірки найбагатших людей, а зараз навіть не попав у топ-десять мільярдерів світу). Крім того, велика кількість родин і прізвищ за період з 1999 по 2022 р. зникла назавжди. Зокрема, Масайосі Сон (Японія) – друга позиція у 1999 р., Пол Аллен (США) – п'ята позиція за цей же рік, родина Оері, Хоффман і Саше (Швейцарія) – шоста позиція, Філіп Анштутц (США) – восьма позиція, Майкл Делл (США) – дев'ята позиція, а також родини Тео і Карла Аольбрехта, Курта Енгельхорна, Ханіель (Німеччина), Лі Дзячен (Тайвань), Кеннет Томсон та багато інших [2].

В той же час абсолютно відсутньою є інформація про статки родини Ротшильдів, які

Таблиця 1

Професійне минуле окремих політичних лідерів

Посада	Прізвище	Попередня сфера діяльності
прем'єр міністр Великобританії	<i>Ріші Сунак</i>	банківський бізнес
президент Франції	<i>Еммануель Макрон</i>	банківський бізнес родини Ротшильдів
президент Литви	<i>Гітанас Науседа</i>	банківський бізнес
президент Румунії	<i>Клаус Йоханніс</i>	вчитель фізики
президент Латвії	<i>Егілс Левітс</i>	вчитель
прем'єр міністр Чехії	<i>Петер Фіала</i>	викладач Університету Сорос
прем'єр міністр Канади	<i>Джастін Трюдо</i>	вчитель математики
президент Естонії	<i>Алар Каріс</i>	зоолог, керував музеєм Естонії
прем'єр міністр Фінляндії	<i>Санна Маріс</i>	касир в універмазі

Таблиця 2

Глобальний індекс Форбс найбагатших людей планети за результатами 2022 року [1]

Місце в рейтингу	Особа чи родина	Статки, млрд. дол. США	Основний актив	Країна
1.	Ілон Маск (Elon Musk)	219	Tesla, SpaceX	США
2.	Джеф Безос (Jeff Bezos)	171		США
3.	Бернар Арно з родиною (Bernard Arnault & family)	158	LVMH	Франція
4.	Білл Гейтс (Bill Gates)	129	Microsoft	США
5.	Уоррен Баффет (Warren Buffett)	118	Berkshire Hathaway	США
6.	Леррі Пейдж (Larry Page)	111	Google	США
7.	Сергій Брін (Sergey Brin)	107	Google	США
8.	Леррі Еллісон (Larry Ellison)	106	Oracle	США
9.	Стів Болмер (Steve Ballmer)	91	Microsoft	США
10.	Июкеш Ембені (Mukesh Ambani)	91	-	

формували власну владну вертикаль, починаючи з середньовіччя. Відомо, наприклад, що у 1850 році статки цієї династії становили 6 млрд. дол., а на поточний час орієнтовно оцінюються у 3 трлн. дол. Рокфеллери ж увесь час займають доволі скромну позицію – від 581 до 489 місця зі статками у середньому 3,3 млрд. дол. В той час, як ще у 1918 р. Джон Рокфеллер, який представляв нафтовий бізнес володів 1,2 млрд. дол., а Уільям Рокфеллер, який був також залученим у той же сегмент бізнесу і залізниці оголосив кошти у сумі 150 млн. дол. [3].

Відомо, що за основу розрахунків рейтингу Форбс приймаються наступні показники:

- частки в акціонерному капіталі публічних компаній;
- нерухомість, транспорт, що знаходяться у приватній власності;
- колекції мистецтва та коштовності;
- помітні суми готівки;
- борги [4, с. 218].

Але при цьому ігноруються інші показники і специфіка глобальної діяльності, зокрема особливості участі у перехресному володінні і

мережевому бізнесі (див. табл. 3). Зокрема, відсутність протягом більше, ніж 30 років у рейтингах Форбс родини Ротшильдів пояснюється:

- рівномірним розподілом статків;
- переважанням трастової форми бізнесу;
- політичні інвестиції;
- широка філантропічна та гуманітарно-соціальна діяльність;
- контроль на ЗМІ;
- роботою з реальними, а не фіктивними активами [5, с. 45].

Саме подібна специфіка дозволяє уникати розголосів, контролювати ситуацію безпосередньо, маніпулювати масовими настроями і думкою політичних еліт, обирати потрібні кандидатури і просувати бажані як для бізнесу, так і для загального добробуту родин рішення. Зокрема, таким цілям слугують засідання Давоського клубу, Більдерберської групи, Трьохсторонньої комісії тощо.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином вже сьогодні можна цілком закономірно стверджувати, що період глобальної управлінської турбулентності був ініційований цілком свідомо владними елітами, не зацікавленими

Таблиця 3

Історичні напрямки диверсифікації діяльності родини Ротшильдів

Банківський бізнес	банк N.M.Rothschild & Son (Великобританія) (з 1811 р.) банк Rothschild & Cie (Франція) банк Rothschild AG (Швейцарія) банк Rothschild Ltd
Фінансові холдинги і інвестиційні фонди	Холдингова компанія «Concordia BV» (заснована спільно британським і французьким банками Ротшильдів) Continuition Holdings of Switzerland (Швейцарія) (злиття капіталів ряду американських та канадських банків) Страховий фонд «Afficus Capital Incorporation» Холдингова компанія «Societe d'Investitionment du Nor» Хедж-фонд «Afficus Capital»
Видобувні компанії	Rio Tinto De Biers Anglo-American Corporation
Девелоперські компанії	Trigrisit (Угорщина) Мережа готелів і ресторанів «RLM»
ЗМІ	Economist, Daily Telegraph, BBC, Liberacion
Виноробство	Винні бренди «Шато Мутон». «Шато Лафіт», 100 парків і садів

Джерело: [6, с. 79; 7, с. 53]

в існуючому стані речей, коли демократизація і соціалізація розвитку стали погрожува-ти самому їх існуванню, інтересам та ареалам дій. Відповідно, саме вони, завдяки освітнім, грантовим, промоутинговим програмам сформували сьогоднішній некомпетентний прошарок політичного керівництва більшості країн, не здатний впоратися з нагальними викликами сьогодення, і тому викликаючий недовіру і розчарування. Як результат, втрачається віра у державу і її інституційне наповнення, здатні виконувати елементарні функції забезпечення прав і свобод власних громадян. Отже, абсолютно зрозуміло, що реальних передумов для поточної глобальної системної кризи немає, є лише бажання так званого «тіньового уряду» пролонгувати власне монопольне право на розпорядження демографічним, ресурсним, фінансово-інвестиційним потенціалом ринків і зберегти панівні позиції. Адже, саме відомі родини Ротшильдів, Рокфелерів, Опенгеймерів, Дюпонів, Мелонів з додаванням деяких королівських династій та шляхетних осіб тощо є реальними представниками еліти. Решта, включаючи представників глобальних рейтингів найбагатших людей світу, не становить якоїсь цінності і легко може бути посунута з наявних п'єдесталів. Виникає цілком виправдане питання, яким бачать майбутній глобальний світ представники реальної глобальної еліти. Звичайно, ідеальним сценарієм був би керований хаос, але, як свідчить практика, він є достатньо складним для реалізації. Тому, нічого нового не вигадується, а насаджуються старі виправдавши себе моделі – максимальне утискання прав і свобод, повернення кордонів, при цьому відмітимо, набагато більш потужних, аніж у минулому, репресалії у всіх сферах життєдіяльності, олігархічний характер влади за умов все більш квола діючої держави як такої, розмиття сфер відповідальності, правовий нігілізм, диктат сили і занепад авторитету знання і освіченості. Ставка робиться на від'ємний відбір, що ще раз стверджують дані таблиці 1, коли некомпетентність і вузькість мислення є ключовими важелями просування по сходинках політичної кар'єри. А реальний контроль зберігається за представниками глобальної еліти. Таким чином, за нашою думкою, глобальний світ на сьогодні опинився у певному перехідному стані – повернення до минулого немає, але і майбутнє не є очевидним. Тобто потрібно готуватися до функціонування в так званому транзитивному коридорі «темних віків» – періоді невизначеності, перманентної кризовості і втрати ціннісних орієнтирів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Рейтинг Forbes 2022: найбагатші люди у світі. URL: <https://inventure.com.ua/tools/database/rejting-forbes-2022:-samye-bogatye-lyudi-v-mire>.
2. Список мільярдєрів (1999). URL: [https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%BF%D0%B8%D1%81%D0%BE%D0%BA_%D0%BC%D0%B8%D0%B0%D1%80%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%BE%D0%B2_\(1999\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%BF%D0%B8%D1%81%D0%BE%D0%BA_%D0%BC%D0%B8%D0%B0%D1%80%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%BE%D0%B2_(1999)).
3. Хто багатший. Як складається рейтинг мільярдєрів. URL: <https://bcs-express.ru/novosti-i-analitika/kto-bogache-kak-sostavliaiutsia-reitingi-milliarderov>.
4. Цимбал Л. І. Інтелектуальне лідерство в парадигмі глобального економічного розвитку: монографія. Київ : КНЕУ, 2019. 343 с.
5. Кальченко Т. В. Сучасні трансформаційні практики глобальної економіки : монографія. Palmarium Academic Publishing. 2018. 132 с.
6. Кальченко Т. В. Криза глобалізації і проблема стабілізації економічного розвитку. *Науковий вісник Полтавського Університету Економіки і Торгівлі. Серія «Економічні науки»*. 2021. № 2(103). С.76–80
7. Waltz K. Globalization and American Power. The National Interest. Spring. 2020. P. 49–56.

REFERENCES:

1. Reitynh Forbes 2022: naibahatshi liudy u sviti [The Forbes ranking: the richest people of the world]. Available at: <https://inventure.com.ua/tools/database/rejting-forbes-2022:-samye-bogatye-lyudi-v-mire>.
2. Spysok miliarderiv (1999) [The milliardists list]. Available at: [https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%BF%D0%B8%D1%81%D0%BE%D0%BA_%D0%BC%D0%B8%D0%B0%D1%80%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%BE%D0%B2_\(1999\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%BF%D0%B8%D1%81%D0%BE%D0%BA_%D0%BC%D0%B8%D0%B0%D1%80%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%BE%D0%B2_(1999))
3. Khto bahatshyi. Yak skladaietsia reitynh miliarderiv [How the milliardists ranking is made]. Available at: <https://bcs-express.ru/novosti-i-analitika/kto-bogache-kak-sostavliaiutsia-reitingi-milliarderov>.
4. Ludmila Tzimbал. (2019) Intellektual'ne liderstvo v paradyhme global'noho ekonomichnoho rozvytku [Intellectual leadership in the paradigm of global economic development]. Monograph. Kyiv : KNEU. 343 p.
5. Kalchenko, Tymur V. (2018) Suchasni transformatsiini praktyky hlobalnoi ekonomiky: monohrafiia [Modern transformative practices of the global economy]. Riga : Palmarium Academic Publishing. 132 p.
6. Tymur Kalchenko. (2021) Kryza hlobalizazii i problema stabilizatsii ekonomichnoho rozvytku. *Naukovyi visnyk Poltavs'koho universytetu Ekonomiki i Torhivli. Seriya «Ekonomichni nauki»* № 2(103). P. 76–80.
7. Waltz K. (2020) Globalization and American Power. The National Interest. Spring. P. 49–56.